

SITOWISE

Hämeenpuiston yleissuunnitelma

Päiväys

25.4.2025

Laatijat

**Ismo Häkkinen, Hanna-Maria Piipponen, Tero Backman,
Suvi Saastamoinen, Sitowise Oy**

Tarkastajat

Mirjam Larinkari ja Timo Seimelä, Tampereen kaupunki

Kansikuvassa (kuva 1) pääaukio. Kuvaote virtuaalimallista. Virtuaalimallinnus Sitowise Oy, Olli Risku.

Sitowise Oy
Vuolteenkatu 2, 33100 TAMPERE

Y-tunnus 2335445-0, **Kotipaikka** Espoo
Sähköposti etunimi.sukunimi@sitowise.com

Sisällysluettelo

1	Suunnittelun taustaa ja lähtökohdat	6
1.1	Hämeenpuiston yleissuunnittelu	6
1.2	Kulttuurihistorialliset ja kaupunkikuvalliset lähtökohdat	6
1.2.1	Puutarhataiteesta 1900-luvun alussa.....	8
1.3	Liikenteelliset lähtökohdat	9
1.4	Toiminnalliset lähtökohdat	10
1.5	Muut suunnitteluun vaikuttavat tekijät	11
2	Suunnittelun tavoitteet.....	12
2.1	Liikennesuunnittelu	12
2.2	Kaupunkikuva ja kulttuurihistoria	13
2.3	Maisemasuunnittelu	14
2.4	Hulevesien hallinta.....	15
2.5	Valaistus- ja sähkö	15
2.6	Julkinen taide.....	15
2.7	Toiminnot	15
2.8	Uusien paviljonkien arkkitehtuuri	16
3	Yleissuunnitelma	17
3.1.1	Liikenne.....	19
3.1.2	Maisema- ja kaupunkikuva.....	25
3.1.3	Kasvillisuus	31
3.1.4	Kulutuspinnat.....	31
3.1.5	Hulevedet	32
3.1.6	Valaistus- ja sähkö	32
3.1.7	Julkinen taide.....	32
3.1.8	Toiminnot	33

1 Suunnittelun taustaa ja lähtökohdat

1.1 Hämeenpuiston yleissuunnittelu

Hämeenpuiston yleissuunnitelman on laatinut Sitowise Oy Tampereen kaupungin toimeksiantona vuosina 2022–2025. Yleissuunnitelma toimii asemakaavoituksen viite-suunnitelmana, esiselvityksenä ja lähtökohtana puiston kunnostuksen ja restauroinnin toteutussuunnittelulle.

Hämeenpuiston yleissuunnittelun vastaavina tilaajina ovat toimineet Mirjam Larinkari (maisema- ja valaistussuunnittelu sekä virtuaalimallinnus) ja Timo Seimelä (liikenneselvitykset ja -suunnittelu) sekä Jussi Kulomäki (valaistus- ja sähkösuunnittelu).

Lisäksi suunnittelun ohjausryhmässä ovat toimineet:

- Iina Laakkonen, asemakaavoitus.
- Katarina Surakka, asemakaavoitus.
- Mikko Siitonen, strateginen hankekehitys.
- Timo Koski, viheralueet.
- Ari Vandell, liikennejärjestelmä.
- Juho Korkalainen, hulevesien hallinta.
- Suvi-Mari Eteläinen, taidemuseo.

Konsulttisuunnittelun projektipäälliköinä ovat toimineet Ismo Häkkinen (maisema- ja valaistussuunnittelu sekä virtuaalimallinnus) ja Tero Backman / Ville Mäki (liikennesuunnittelu). Suunnittelijoina ovat toimineet Hanna-Maria Piipponen (maisemasuunnittelu ja apulaisprojektipäällikkö), Olli Risku (maisemasuunnittelu ja virtuaalimallinnus), Suvi Saastamoinen (valaistuksen asiantuntija ja kaupunkitaiteen koordinointi), Arla Tuominen (virtuaalimallinnus), Saara Punta (valaistussuunnittelu), Vilja Larjosto (kaupunkiekologian asiantuntija ja laadunvalvoja), Stefan Plomp ja Otto Kuparinen (liikennesuunnittelu) sekä Olga Heino (toimivuustarkastelut). Liikennesuunnitelmien laadinnan ohjauksesta ja laadunvarmistuksesta ovat vastanneet Tero Backman ja Kati Vaaja.

1.2 Kulttuurihistorialliset ja kaupunkikuvalliset lähtökohdat

Hämeenpuisto on valtakunnallisesti merkittävä kulttuurihistoriallinen ympäristö. Se on valtakunnallisesti tunnettu puisto Tampereen keskustassa Tammerkosken länsipuolella, ja sillä on ollut keskeinen rooli kaupungin rakennetun ympäristön identiteetin muodostajana.

Hämeenpuiston esplanadimainen muoto on peräisin 1800-luvun asemakaavoituksen malleista, ihanteista ja rakennussäätelystä. Sen tehtävänä oli edistää Tampereen kaupunkikuvallista ilmettä ja paloturvallisuutta sekä toimia virkistystä palvelevana julkisena ulkotilana. Puurivejä istutettiin alun perin kuusi, mutta puiden varttuessa niistä kaksi sisintä karsittiin pois. Muutamia yksittäisiä vanhoja puita on kuitenkin vielä

jäljellä puiston keskikäytävällä muistumana kuudesta puurivistä. Jäljellä olevat puurivit on uusittu viimeisen reilun parinkymmenen vuoden aikana, mutta keskeisillä paikoilla on säilytetty muutama vanha, komea yksilö.

Hämeenpuisto on säilyttänyt alkuperäisen maisema-arkkitehtonisen rakenteen melko hyvin, mutta se on historiallisena ympäristönä hauras. Puistoa reunustanut alkuperäinen rakennuskanta on paikoin uusittu ja katujen varrella on nykyisin paljon moderneja rakennuksia, joiden joukossa on arvokkaita kaupunkikivitaloja eri aikakausilta. Viheralueella on runsaasti erilaista kaupunkiympäristölle tyypillistä tekniikkaa kuten puistomuuntamo, laitekaappeja, liikennemerkkejä, opasteita ja erilaisia valaisinpylväitä. Lisäksi siellä on pari kiinteää ravintolatoimintaan liittyvää rakennusta, joita ympäröivät rajatut huolto- ja anniskelualueet.

Kuva 2 Jean Béraudin maalaus Bois de Boulogne, Wikipedia. Espanadimainen puistoakseli syntyi 1600-luvun loppupuoliskolla Ranskassa ja yleistyi eurooppalaiseen kaupunkisuunnitteluun 1800-luvulla. Sen tehtävä oli niin virkistysellinen, kaupunkikuvallinen kuin palotekninenkin.

Historiallisen puiston ehdoton restaurointi ja ennallistaminen alkuperäiseen asuun suuren kaupungin keskustassa on harvoin mahdollista käyttöön ja ylläpitoon liittyvistä syistä. Kunnostuksen laatutaso on kuitenkin restauroiva, kun puisto kunnostetaan kulttuurihistoriallista arvoa vastaavaan asuun, ja siksi puhutaan kunnostus- ja restaurointisuunnitelmasta. Historiallisen puiston tunnelman säilyttäminen ja/tai ennallistaminen edellyttää alkuperäisen tilarakenteen säilyttämistä, vanhan ja varttuneen puuston säilyttämistä ja kasvuolojen parantamista, alkuperäisten viheralueiden säilyttämistä puiden ja pensaiden sekä perenna- ja kesäkukkaryhmien jäsentäminä viheralueina sekä puistokäytävien säilyttämistä ja ennallistamista alkuperäisen levyisenä alkuperäiselle paikalleen. Hämeenpuiston puurivien symmetrinen jäsentely keskikäytävän suhteen on keskeinen suunnittelun lähtökohta. Sitä tuetaan monin paikoin pensas- ja koristeistutuksilla, mutta niillä luodaan samanaikaisesti vaihtelua ja yllätyksellisyyttä välttämällä liian monotonista vaikutelmaa. Puurivit on alun perin istutettu monilajisina. Ne ovat pääosin lehmuksia ja vaahteroita, mutta joukossa on muutama purppuratuomi ja hevoskastanja.

Hämeenpuiston restauroivan kunnostuksen lähtökohtana on suosia kasvilajeja, jotka olivat suosittuja ja käytössä jo 1900-luvun alussa, sekä pintamateriaaleja, jotka niin ikään olivat käytössä silloin ja jotka ikääntyvät arvokkaasti. Lisäksi kalusteissa ja

varusteissa on vältettävä kovin moderneja malleja ja suosittava Hämeenpuiston kulttuurihistorialliseen ilmeeseen ja rakentamisajankohtaan soveltuvia ja sitä tukevia materiaaleja, värejä ja kalustemalleja, jotka ovat muotokieleltään hienovaraisia mutta eivät liian osoittelevia.

Tampereen kaupungin teettämässä Hämeenpuiston puistohistoriallisessa selvityksessä vuodelta 2014 kuvataan kattavasti puiston syntyä, historiallisia vaiheita ja nykytilaa kattavasti.

1.2.1 Puutarhataiteesta 1900-luvun alussa

1800- ja 1900-lukujen vaihteessa eurooppalainen kaupunkipuistokulttuuri vakiinnutti asemansa Suomessa ja aikakaudelle tyypillinen saksalainen puutarhatyyli levisi koko maahan. Tyylin ominaispiirteitä olivat puuryhmät ja -rivit avarilla ja valoisilla ruohomatoilla sekä näyttävästi kukkivat pensas- ja koristeistutukset. Puistoissa haluttiin välttää yksipuolisuutta ja siksi istutuksissa oli harvoin pelkkiä puita. Pensasryhmät olivat usein kookkaita, näkymiä ja erilaisia kiinteitä objekteja kuten paviljonkeja ja veistoksia kehystäviä 2–4 lajin yhdistelmiä, joissa leikiteltiin väljästi istutettujen yksittäispensaiden muodolla, struktuurilla, lehtimassan värisävyillä ja kukinnan ja lehtien värillä. Niihin yhdisteltiin myös kookkaita, yksittäisiä perennoja. Kukkaryhmien edessä oli tavallisesti nurmikaista, eikä niitä ulotettu sorakäytävän reunaan kuten nykyään. Lisäksi suositettiin kukkivia pikkupuita tai suuria runkopensaita. Saksalaiselle tyyliille ominaiset, matalat Teppich -kukka- ja lehtiryhmät väistyivät nopeasti 1900-luvun alussa ja ne korvattiin vähän korkeammilla yksi- ja monivuotisilla kukka- ja lehtiryhmillä ja niiden mukanaan tuomalla, valon ja varjon siivittämällä väriloistolla.

Kuva 3 Finna.
Hämeenpuiston pää-
aukion alkuperäisessä
saksalaistyyllisessä
asussaan noin 1900.

Geometrinen puutarhatyyli yleistyi 1910-luvulta alkaen. Sen piirteitä voi nähdä Hämeenpuiston 1900-luvun ensimmäisellä puoliskolla tehdyissä lisäyksissä. Vapaiden muotojen rajausta leikatulla pensasaidalla siivittiin niin ikään geometrisen muotopuutarhan tuloa.

Puistokäytävät pinnoitettiin 1900-luvun alussa pyöreärakeisella soralla, sillä hienojakoinen murske eli kivituhka yleistyi vasta 1900-luvun loppupuoliskolla. Reunakivet oli harvinaisia 1900-luvun alussa rakennetuissa puistoissa. Sielläkin ne olivat vain 12–13 cm leveitä ja niiden näkymä oli yleensä 4–8 cm.

Kuva 4 Vapriikin kuva-arkisto. Poikkikaduille johtaneet diagonaalikäytävät muotoiltiin jo selvästi 1900-luvun alussa yleistyneeseen geometriseen tyyliin.

1.3 Liikenteelliset lähtökohdat

Hämeenpuisto on Tampereen keskustan pääkokoojakatu ja osa ydinkeskustaa ympäröivää autokehää yhdessä Satakunnankadun, Tampereen valtatie, Vuolteenkadun ja Rautatienkadun kanssa. Tampereen keskustan liikennejärjestelmäsuunnitelmassa (luonnos 9.4.2024) Hämeenpuiston rooliin ei esitetä muutoksia, mutta autokehään ehdotetaan lisättäväksi myös Ratapihankatu. Keskustan autokehän tarkoituksena on välittää keskustaan tuleva autoliikenne sujuvasti pysäköintilaitoksiin. Lisäksi pääkokoojakatuna Hämeenpuistolla on erityinen rooli keskustan sisäisessä liikenteessä. Pääkokoojakaduilla on keskeistä turvata riittävä autoliikenteen sujuvuus, jotta läpiajavaa liikennettä ei ohjaudu alempiluokkaiselle katuverkolle. Hämeenpuisto on osoitettu liikennejärjestelmäsuunnitelmassa myös Tampereen seudun joukkoliikenteen sekä kaukoliikenteen linja-autojen reitiksi. Tampereen valtatie ja Satakunnankadun välillä Hämeenpuisto on erikoiskuljetusreitti, jonka mitoittavan kuljetusyksikön koko on 6 x 6 metriä.

Hämeenpuiston liikennemäärät ovat suurimmat puiston eteläosassa Satamakadun eteläpuolella, jossa liikennemäärät molempiin ajosuuntiin ovat noin 11 500 ajoneuvoa vuorokaudessa. Satamakadun ja Satakunnankadun välillä liikennemäärä vaihtelee jonkin verran kortteleittain, mutta keskimäärin liikennettä on noin 5 500–6 500

ajoneuvoa vuorokaudessa molempiin ajosuuntiin. Satakunnankadun pohjoispuolisen osan merkitys liikenneverkossa on pienentynyt Rantaväylän tunnelin rakentamisen sekä Näsijärvenkadun ja Paasikivenkadun katumuutosten vuoksi. Satakunnankadun pohjoispuolen liikennemäärät ovat noin 4000 ajoneuvoa vuorokaudessa kumpaankin ajosuuntaan.

Hämeenpuisto kuuluu keskikäytävän osalta kävelyn pääreitteihin. Keskikäytävä on nykytilassa yhdistetty kävelyn ja pyöräilyn väylä, mikä osaltaan hieman heikentää erityisesti kävelijöiden kokeman turvallisuuden tunnetta sekä reitin viihtyisyyttä. Nykytilanteessa Hämeenpuistossa on myös liikennevalo-ohjaamattomia liittymiä ja suojaiteita, joihin liittyy liikenneturvallisuuspuutteita.

Pyöräliikenteen tavoiteverkossa Hämeenpuisto on määritelty alueelliseksi pääreitiksi, jolla pyöräily on tavoitteena erotella sekä kävelystä, että autoliikenteestä. Nykytilanteessa erottelu ei toteudu. Keskikäytävällä on tilaa molemmille liikennemuodoille, mutta erottelun puute korostuu liittymäalueilla, joissa erottelun puute johtaa konfliktitilanteisiin. Lisäksi puiston lisääntynyt tapahtumakäyttö johtaa toistuvasti tarpeeseen ohjata pyöräily keskikäytävältä kiertoreitille.

Hämeenpuiston poikkisuunnassa kulkee merkittäviä nykyisiä tai tavoitetilan mukaisia autoliikenteen, joukkoliikenteen, kävelyn ja pyöräilyn yhteyksiä. Näiden tilatarpeet tulee puiston yleissuunnittelussa sekä asemakaavatyössä huomioida ja toteuttamisedellytykset säilyttää. Keskustan liikennejärjestelmäsuunnitelman luonnoksessa on linjattu, että Hämeenpuistossa turvataan autokehän toimivuuden edellyttämät kaistamäärät linjaosuuksilla ja liittymissä. Tämä asettaa vaatimuksia myös Hämeenpuiston poikkisuunnaisille yhteyksille. Puiston ajoratojen välissä on lyhyet liittymävälit osittain vilkkailla autoliikenteen reiteillä. Näiden välityskyvyn heikkeneminen saattaa heijastua myös Hämeenpuiston pääsuunnille.

1.4 Toiminnalliset lähtökohdat

Hämeenpuisto on tärkeä viherkäytävä Tampereen läntisessä keskustassa Näsin- ja Eteläpuiston välillä ja sillä on suuri virkistysellinen merkitys. Toisaalta virkistuksen ja oleskelun puitteissa on kehitettävää, koska Hämeenpuisto koetaan paikoin monotoniseksi ja epäviihtyiseksi.

Hämeenpuistossa järjestetään markkinatyyllisiä tapahtumia, sillä keskikäytävä on käytännöllinen tila tapahtumille, mutta samalla se on kapasiteetiltaan rajallinen ja väentungoksessa ahdas. Tapahtumat heikentävät erityisesti pyöräliikenteen asemaa puistossa, vaikka keskikäytävällä on normaalitilanteissa hyvin tilaa kävelijöille ja pyöräilijöille. Tapahtumaluissa edellytetään puiston käytäväpinnoilla pysyttelyä, mutta käytännössä huoltoajoa, liikkumista ja tapahtumarakenteita leviää usein myös nurmikoille ja puiden juuristoalueille. Lisäksi pyöräilyn järjestäminen turvallisesti ja sujuvasti on Hämeenpuistossa tapahtumien aikaan käytännössä mahdotonta ja pyöräliikenteelle on otettu käyttöön tapahtuma-aikainen kiertotieopastus.

Kuva 5 Mirjam Larinkari. Suurten tapahtumien aikana Hämeenpuisto täyttyy ihmisistä ja kojuista. Väen paljouden aiheuttaman kulutuksen ohella myös tapahtumien rakentaminen kuluttaa puistoa varhain keväällä, jolloin sen kasvulliset pinnat ovat erityisen alttiita vaurioille.

1.5 Muut suunnitteluun vaikuttavat tekijät

Nykyisellään Hämeenpuiston nurmikat ovat huonokasvuisia ja kuluneita. Valon puute, kasvualustan laatu ja tiivistyminen sekä toistuvat kunnallistekniikan kaivuutyöt heikentävät kasvua. Nurmikolla liikkuvat ajoneuvot ja jalankulkijat kuluttavat nurmikkoa nopeammin kuin se ehtii uusiutua. Tiivistyneessä kasvualustassa nurmikon juuristo kärsii hapen puutteesta ja voi huonosti. Lisäksi nurmikon hoitoon liittyvässä kalustossa ja toimenpiteissä on kehitettävää.

Nurmikon menestyminen edellyttää myös kunnossapidon tapojen kehittämistä, esim. lumen kasausta, nurmikon ylihoitoa tms. Tällä hetkellä toimenpiteitä nurmialueilla on rajoitettu kuten esimerkiksi leikkuuväliä on harvennettu. Jos poikkikatuihin liittyviä diagonaalikäytäviä ei toteuteta, kulunohjausta istutusten suoja-aidoilla on harkittava toteutussuunnittelun yhteydessä.

Kuva 6 Mirjam Larinkari. Vanha, tiivistynyt ja heikentynyt kasvualusta, kunnallistekniset työt ja jatkuva kulutus sekä valon puute heikentävät promenadin ympärillä olevien nurmiparterrien kuntoa.

2 Suunnittelun tavoitteet

2.1 Liikennesuunnittelu

Hämeenpuiston suunnittelulle on asetettu useita liikenteellisiä tavoitteita, joista liikenteen tilankäytön ja suunnittelua ohjaavien reunaehtojen vuoksi määräävin on autoliikenteen toimintaedellytysten turvaaminen ydinkeskustan autokehään ja pääkokoojakatuihin kuuluvan Hämeenpuiston alueella. Tavoite käsittää autoliikenteen sujuvuudesta huolehtimisen lisäksi pysäköintimahdollisuuksien turvaamisen palveluiden läheisyydessä, jotta myös alueella asioiminen on jatkossakin mahdollista kaikilla kulkumuodoilla.

Erillisiä joukkoliikennekatuja tai -kaistoja ei suunnittelualueella Hämeenkatua lukuun ottamatta ole, vaan merkittävä osa alueen linja-autoliikenteestä kulkee sekakaistoilla

muun autoliikenteen kanssa. Näin autoliikenteen sujuvuus on kiinteästi yhteydessä myös joukkoliikenteen toimintaedellytyksiin, täsmällisyyteen ja kilpailukykyyn.

Kävelyn ja pyöräilyn kannalta keskeistä on mahdollistaa turvalliset ja jatkuvat reitit Hämeenpuiston pituus- ja poikkisuunnissa sekä erotella kulkumuodot omille väylilleen siten, että reitit kytkeytyvät luontevasti suunnittelualuetta ympäröivään liikenneverkkoon. Jalankulusta ja autoliikenteestä erotellun pyörätien puuttuminen Hämeenpuistosta onkin merkittävin nykytilaan liittyvä puute, johon yleissuunnittelulla halutaan puuttua. Myös pyöräpysäköintiä tavoitellaan alueelle lisää ja se halutaan osoittaa uuden pyörätien yhteyteen siten, ettei pysäköidyistä polkupyöristä tai potkulaudoista aiheudu haittaa puiston keskipromenadin, palveluiden tai oleskelualueiden käyttäjille.

Hämeenpuiston yleissuunnittelun keskiössä on kaikkien liikennemuotojen liikkumisen sujuvuus, turvallisuus sekä ratkaisuiden esteettömyys. Samalla suunnitelmaratkaisuihin tavoitellaan tehokasta tilankäyttöä, jotta kielteiset maisemalliset vaikutukset pysyisivät maltillisina ja puistoalue jatkuisi mahdollisimman yhtenäisenä.

2.2 Kaupunkikuva ja kulttuurihistoria

Tavoitteena on suojella Hämeenpuiston kulttuurihistorialliset arvot, kehittää ja ennallistaa niitä mahdollisuuksien mukaan. Kunnostuksen laatutaso on restauroiva.

Pitkän puiston puukujanteet voidaan kokea sellaisenaan monotonisiksi, joten niitä rytmitetään pensasryhmien kehystämällä, yksi- ja monivuotisten kasviryhmien koristamalla istutetuilla aukioilla. Tavoitteena on kehittää Hämeenpuiston etelä- ja pohjoispäätyjä maisema-arkkitehtuurin keinoin ja kulttuurihistoriallisessa hengessä. Keskusaukiota pyritään niin ikään jäsentämään istutettuna aukiona 1900-luvun alun henkeen sopivilla puu- pensas- ja koristeistutuksilla.

Kuva 7 Sitowise Oy. Kuvaote virtuaalimallista. Pensasryhmällä verhoiltu laitekaappi poikkikadun molemmilla puolilla.

2.3 Maisemasuunnittelu

Tavoitteena on ekologisesti monimuotoisempi sekä elinkaareltaan pitkäikäinen viheralue, ja kasvillisuussuunnittelussa pyritäänkin nykyistä monilajisempaan ja resiliensimpään kokonaisuuteen. Ensisijaisesti suositetaan kasvillisuutta, joka on ollut käytössä jo 1900-luvun alussa. Puurivit säilytään mahdollisimman ehjinä ja jatkuvina ja niitä kehitetään monilajisina.

Kuva 8 Helsingin kaupunki. Monivärinen kiveys oli tyypillinen 1800- ja 1900-luvun vaihteen puistoissa.

Luonnonkiveykset ovat vanhoissa puistoissa olleet perinteisesti jokseenkin kirjavia. Luonnonkivi on aina ollut kallis materiaali, joten puistoja rakennettaessa 1900-luvun alussa kiveykseen ja kouruihin kelpasivat kaiken väriset kivet, jos sellaisia oli suikin saatavissa kohtuuhintaan. Siksi niihin asennettiin yleensä punaista, punaruskeaa, ruskeaa, vaaleanpunaista, harmaata ja ruskeaa kiveä enemmän tai vähemmän sekaisin.

Kuva 9 Sitowise Oy. Kuvaote virtuaalimallista. Saksalaiseen tyyliin sommiteltu pensasryhmä Hämeenkadun eteläpuolella. Sen välistä aukeaa näkymä Kirkkopuistosta Hämeenkadulle. Sommitelman kenttäkerroksessa hyödynnetään hiltaittain jo istutettua dynaamista kasvillisuutta.

Materiaali- ja kalustevalinnoissa pyritään yleisesti kulttuurihistorialliseen kontekstiin soveltuviin materiaaliin, väriin ja muotokieleen sekä kohtuulliseen ylläpidettävyyteen ja mahdollisimman pitkään elinkaareen.

Lisäksi pinnoitteiden tavoitteina on esteettömyyden perustaso.

2.4 Hulevesien hallinta

Viheralueen hulevesien hallintaa pyritään kehittämään ohjaamalla hulevesiä nykyistä enemmän kasvillisuuden hyödynnettäväksi. Nykyistä suurempien sateiden vesimäärä pyritään ottamaan talteen ja imeyttämään maaperään ja siten lisäämään kasvillisuuden käytössä olevan vajoveden määrää. Tehokas kosteutus parantaa puiston resilienssiä pitkinä kuivina kausina ja hulevesien hyödyntäminen vähentää olemassa olevaan hulevesiverkkoon kohdistuvaa kuormitusta.

2.5 Valaistus- ja sähkö

Valaistussuunnittelun tavoitteena on luoda puistoon turvallinen, riittävä ja esteettisesti miellyttävä kokonaisuus pimeään aikaan.

Useita tapahtumasähköpisteitä suunnitellaan pääaukiolle sekä tapahtumia että kausimyyntipisteitä varten. Kausimyyntin sähköpiste suunnitellaan myös Puuvillatehtaan kadun aukiolle. Lisäksi tapahtumasähköpisteitä suunnitellaan puiston kullekin korttelivälillä pari kappaletta.

Tapahtumasähkön edellyttämien laitekaappien sijoitteluun tulee kiinnittää huomiota toteutussuunnitteluvaiheessa.

2.6 Julkinen taide

Hämeenpuisto on ollut alusta saakka julkisen taiteen sijoituspaikka. Puiston kokonaisuuteen kuuluu siellä sijaitsevien veistosten lisäksi puiston pohjoispäädyssä olevan Näsinpuiston suihkukaivomonumentti vuodelta 1913 sekä Eteläpuistossa sijaitseva Osuustoimintamuistomerkki vuodelta 1950. Puistoon on rakentunut näiden kahden akselin päätteiden väliin eri aikoina kolme veistosta; Vapaudenpatsas puiston keskiakselille vuonna 1921, Minna Canthin patsas Puutarhakadun risteykseen vuonna 1951 ja Uutinen-veistos keskusaukion lomaan vuonna 1981.

2.7 Toiminnot

Hämeenpuisto on yksi Tampereen keskustan perinteisistä tapahtumapaikoista. Tapahtumien keskipisteenä toimii yleensä puiston keskusaukio, mutta suurimmillaan puistotapahtumat levittäytyvät useille puiston kortteliväleille. Puiston kunnostamisen ja restauroinnin yhteydessä tapahtumajärjestämisen käytäntöjä kehitetään. On tärkeää, että puistossa järjestettävät tapahtumat (rakentaminen ja purku, huoltoliikenne, ihmisvirrat ja rakennelmat) eivät aiheuta hallitsematonta kulutusta ja vahinkoa viheralueelle.

Tapahtumien luvituksessa tulee huomioida erityisesti tapahtuman koko ja tilantarve

suhteessa käytettävissä olevaan tilaan, mikä on käytännössä puiston keskikäytävä. Liian suuret tapahtumat tulee siirtää niille paremmin soveltuviin paikkoihin. Arvokkaassa ympäristössä ohjeistukseen ja valvontaan ennen ja jälkeen tapahtuman tulee kiinnittää erityistä huomiota. Tapahtumatoiminta ja kulku nurmikoilla sekä muilla kasvillisuusalueilla tulee estää.

Ulkotarjoilualueet ovat perinteinen osa puistoa. Puiston elävyyden kannalta niitä ei kuitenkaan eristetä pysyvillä rakenteilla muusta puistosta, sillä talvisin autio aitaus on epämääräinen ja sinne tahtoo kerääntyä roskaa. Tarjoilutilan tulee olla talvisin osa puistoa tai vaihtoehtoisesti anniskelu on ympärivuotista. Kiinteät kalusteet vaikeuttavat tarjoilualan käyttöä ja ylläpitoa talvisin, joten niidenkin osalta suositetaan siirrettävissä olevia pöytiä ja tuoleja, jos toiminta ei ole ympärivuotista. Pysyvien paviljonkien ja myyntikojujen tulisi sopeutua puistoon ja olla materiaaleiltaan, muotokieleltään ja väreiltään puiston historialliseen ympäristöön sopivia ja sen arvoja tukevia. Tarjoilualueilla olevien pöytien ja tuolien pitäisi olla elinkaareltaan laadukkaita ja niin ikään sopeutua historialliseen ympäristöön vastaavalla tavalla.

2.8 Uusien paviljonkien arkkitehtuuri

Vastakkain rakennettava jäätelö- ja puistobistro-paviljongit ovat toistensa peilikuvia mutta muutoin identtisiä ulkoiselta arkkitehtuuriltaan. Niiden arkkitehtuurissa lähdetään perinteisistä materiaaleista, väreistä, muodosta ja volyymistä sekä käsittelytapoista. Hämeenpuisto on historiallisena ympäristönä varsin herkkä, sillä sitä reunustava rakennuskanta on monin paikoin hyvinkin modernia. Puiston sisälle suunniteltava paviljongit voivat heikentää historiallisen puiston tuntua, jos ne suunnitellaan kovin modernistisesti.

Kuva 10 Sitowise Oy. Kuvaote virtuaalimallista. Paviljonkien suunnittelussa ja rakentamista tulee noudattaa perinteistä muotokieltä rakennuksen perustuksen, rungon ja katon muotoilussa, perinteisiä materiaaleja, väritystä sekä yleensä käsittelytapoja.

3 Yleissuunnitelma

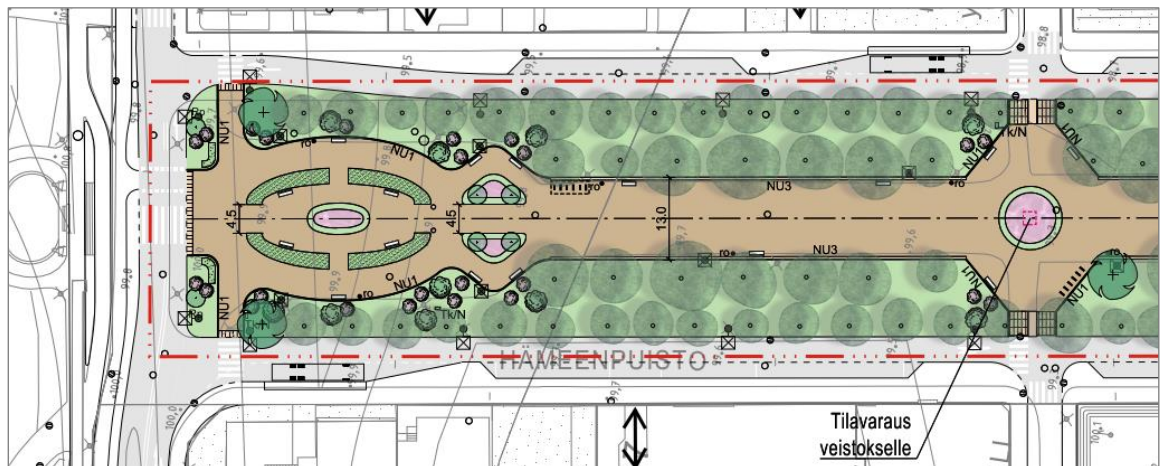
Suunnittelun ensimmäisessä vaiheessa 2022–2023 laadittiin vaihtoehtoja, joista vaihtoehdon A ensisijainen lähtökohta oli kulttuurihistoriallisesti merkittävän ympäristön kunnostus- ja restaurointi ja vaihtoehdon B kävelyn ja pyöräilyn erottelu sijoittamalla kaksisuuntainen pyörätie puistoon kunnostuksen ja restauroinnin yhteydessä.

Vaihtoehto A

Puiston keskikäytävä säilyy yhdistettynä jalkakäytävänä ja pyörätienä, ja poikkikadut ylittävät suojatiet on sijoitettu pääsääntöisesti keskiakselille. Pääakselilta Hämeenpuiston ajoratojen ylityskohtiin johtavat kapeat diagonaaliraitit ennallistetaan. Eteläpuiston poikkikadun ajorata on korvattu pääraitille johtavalla jalankulun ja pyöräilyn raitilla.

Vaihtoehdossa tutkittiin myös Vapauden Patsaan siirtoa Kauppakadun akseliin.

Valaistuksen osalta tutkittiin puiston valaisemista perinteisimmillä lyhtypylväillä.

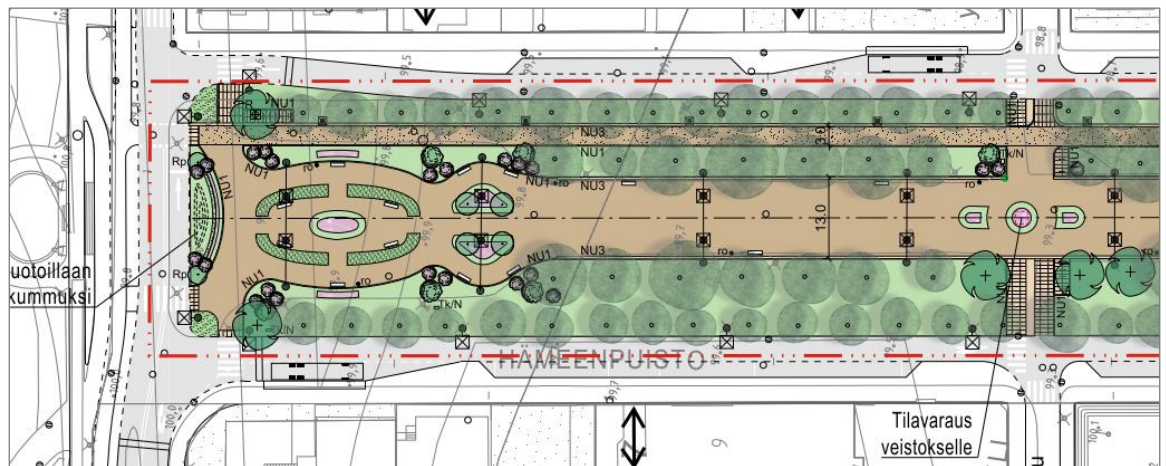
Kuva 11 Sitowise Oy. Karttakaappaus ensimmäisen suunnitteluvaiheen vaihtoehdosta A. Jalankulku ja pyöräily on sijoitettu pääpromenaadilla ja poikkikadut ylittävät suojatiet yleensä keskiakseliin. Vaihtoehto tukee puiston kulttuurihistoriallisia arvoja säilyttäen sommitelman symmetrisuuden ja tasapainon.

Vaihtoehto B

Itäisen puurivin väliin rakennetaan kaksisuuntainen pyörätie ja keskiakselin leveä promenadi rauhoitetaan jalankululle. Diagonaali polkuja ei ennallisteta. Vaihtoehdossa tutkittiin myös Nalkalankadun ajoradan sulkemista ja korvaamisella pienellä puistoaukiolla. Pääaukiota tutkittiin laajemmin sorapintaisena. Valaistuksen osalta tutkittiin ripustusvalaistusta, jollainen puistossa oli 1940-luvulla.

Asemakaava- ja yleissuunnitelmavaihtoehtojen nähtävillä olosta saadun palautteen perusteella jatkosuunnittelun pohjaksi valittiin vaihtoehto B siten, että Nalkalankadun kohdalla ajorata säilytetään mutta Eteläpuiston kohdalla katkaistaan. Pääaukion suunnittelua päätettiin niin ikään jatkaa luonnonkivipintaisena.

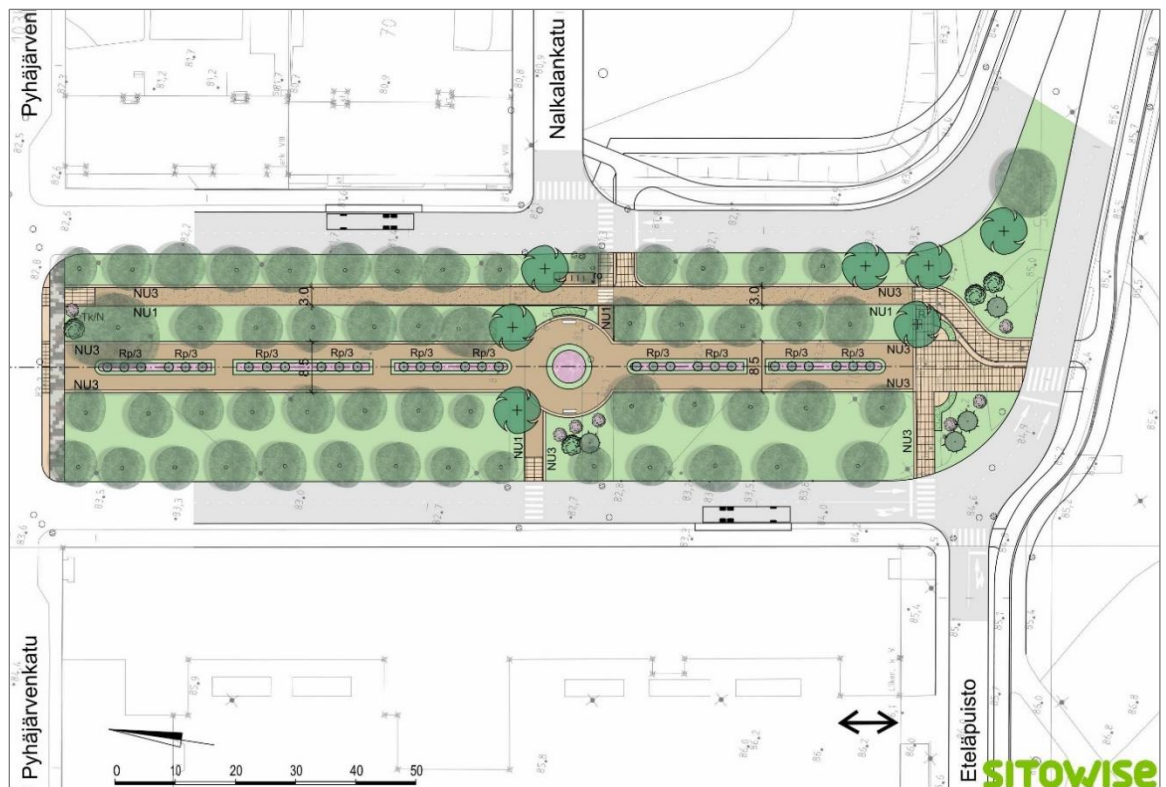

Kuva 12 Sitowise Oy. Karttakaappaus ensimmäisen suunnitteluvaiheen vaihtoehdosta B. Pyöräilyväylä on linjattu itäisemmän puurivin väliin ja pääpromenadi on rauhoitettu jalankululle ja oleskelulle.

Muut vaihtoehdot

Vaihtoehdossa sekä Nalkalankadun että Eteläpuiston Häménpuiston poikki kulkevat osuudet on suljettu moottoriajoneuvoliikenteeltä ja istutettu puistoksi. Ratkaisu rauhoittaa puiston jalankululle ja pyöräilylle Pyhäjärvenkadun eteläpuolisella osuudella.

Kuva 13 Sitowise Oy. Nalkalankadun kohdalle muotoillaan pieni pyöreä aukio, jonka yhteydessä on puistokäytävän Häménpuiston poikki. Eteläpuiston kohdalla on suojatieyhteys ainoastaan läntisemmän ajoradan ylitse.

3.1.1 Liikenne

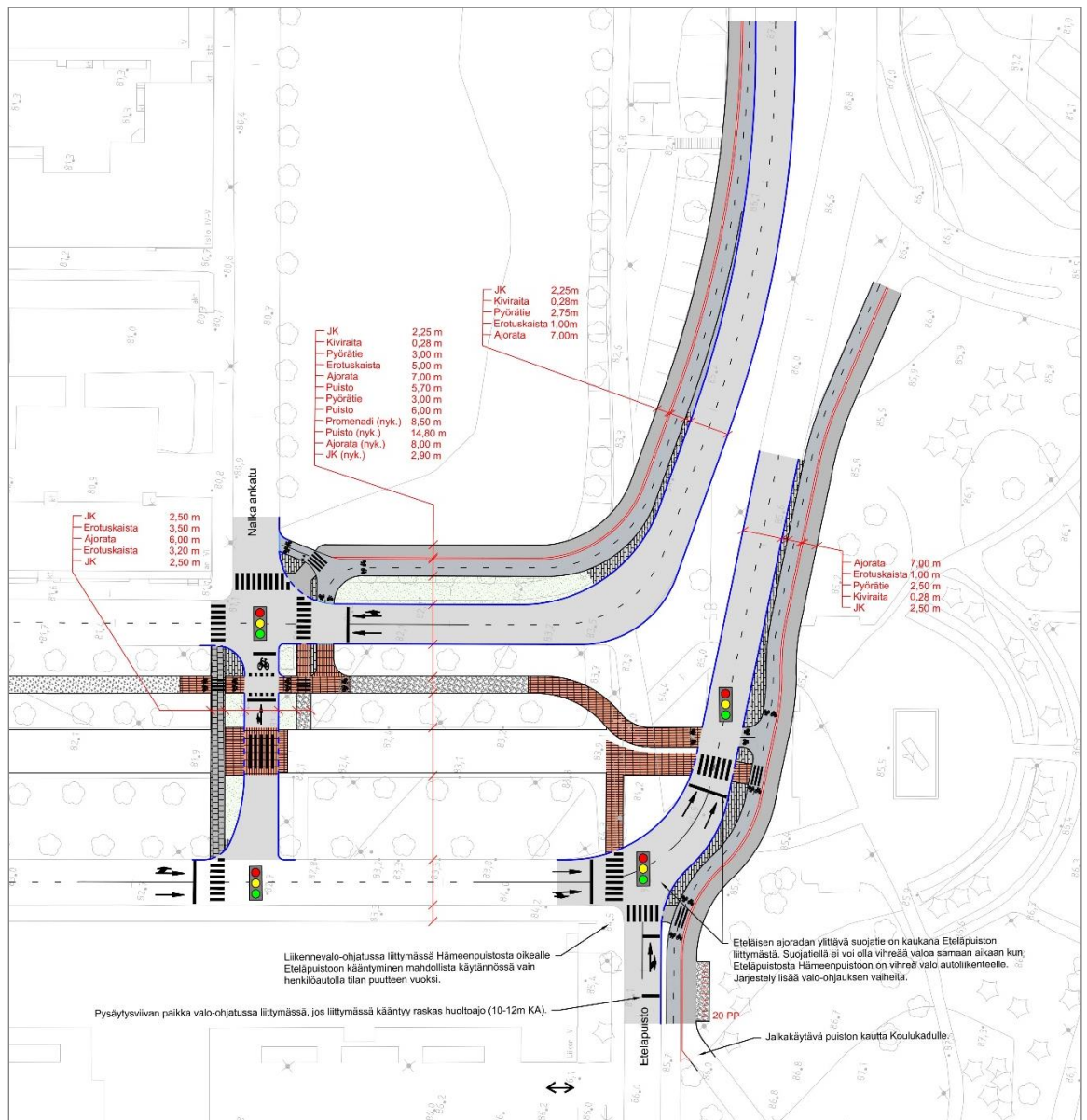
Kaavaehdotusvaiheessa puiston yleissuunnittelua on jatkettu edellä esitellyn yleissuunnitelman luonnosvaihtoehdon B pohjalta, jossa pyöräily osoitetaan omalle väylälleen Hämeenpuiston itäisten puurivien väliin. Kaavaehdotusvaiheen liikennesuunnittelu rajautui tarkastelemaan ainoastaan Hämeenpuiston ajoratojen välistä puistoaluetta sekä Hämeenpuiston poikkikatuja puiston kohdalla. Hämeenpuiston pääsuunnan ajoradoille ei ole esitetty toimenpiteitä, vaan ne on säilytetty pääosin nykytilassa turvaten sujuva autoliikenne ja kadunvarsipysäköinti.

Jatkosuunnittelun lähtökohdaksi valittu ratkaisu mahdollistaa Hämeenpuistossa kulkevalle pyöräliikenteen pääreitille tavoitetilan mukaisen erottelun kävelystä ja autoliikenteestä ja poistaa tarpeen ohjata pyöräily kiertoreitille tapahtumien aikana. Pyöräilijälle reitti on selkeä, jatkuva ja turvallinen. Myös joukkoliikenteen kannalta ratkaisu, jossa pyöräily ei tapahdu Hämeenpuiston ajoradan reunoilla yksisuuntaisilla pyöräkaistoilla on paras. Pyöräilyn erottelu jalankulusta parantaa puolestaan kävely-ympäristön koettua turvallisuutta ja lisää kävelyn houkuttavuutta Hämeenpuiston keskiakselilla. Samalla tehdään parannuksia kävely-ympäristön turvallisuuteen ja esteettömyyteen koko suunnittelualueella. Keskustan kävely-ympäristön kehittämisessä tavoitellaan esteettömyyden erikoistasoa.

Poikkikatuja osalta autoliikenteen järjestelyt hieman muuttuvat nykytilasta ja kaikki Hämeenpuiston liittymät varustetaan liikennevalo-ohjauksella Näsijärvenkatua ja Puuvillatehtaankatua lukuun ottamatta. Eteläpuisto -katu katkaistaan Hämeenpuiston ajoratojen välillä ja muutetaan viheralueeksi. Samalla Hämeenpuiston itäisen ajoradan Eteläpuisto -kadun kohdalla ylittävä suojatie poistetaan. Se on nykytilanteessa kadun geometrian ja liikennevalo-ohjauksen puuttumisen vuoksi turvaton. Uusi ylityskohta tulee Nalkalankadun liittymään. Länteen Eteläpuiston suuntaan katuyhteys sekä suojatie säilyvät. Luonnosvaihtoehdosta B poiketen Nalkalankatu pysyy auki liikenteelle. Eteläpuisto -kadun merkitys liikenneverkossa on Nalkalankatua vähäisempi ja sen poistamisella autoliikenteen liikennejärjestelyt Hämeenpuiston eteläpäässä selkiytyvät, liikenneturvallisuus paranee ja puistolle voidaan toteuttaa korkeatasoinen pääte.

Pyhäjärvenkatu, Tiiliruukinkatu ja Puutarhakatu muutetaan Hämeenpuiston ajoratojen välillä yksisuuntaisiksi. Pyhäjärvenkadulla ja Puutarhakadulla ajosuunta säilyy länteen ja Tiiliruukinkadulla itään. Järjestely vastaa katujen yksisuuntaisuutta Hämeenpuiston itä- ja länsipuolella. Ainoastaan Tiiliruukinkatua pitkin on ollut nykytilassa mahdollista jatkaa Hämeenpuistosta myös länteen, mutta Hämeenpuiston itäisellä ajoradalla Tiiliruukinkadulle vasemmalle kääntyvää liikennettä on vain vähän ja korvaavia reittejä on sekä Pyhäjärvenkadun että Satamakadun kautta. Liikenneverkon muutokset lisäävät jonkin verran autoliikenteen ajosuoritetta Hämeenpuistossa, Kaakinmaalla sekä Amurin alueella, koska mahdollisuuksia siirtyä puiston ajoratojen välillä erityisesti Hämeenpuiston pohjoispäässä on aikaisempaa vähemmän ja Eteläpuisto -kadun kautta pohjoiseen ajaneet autoilijat joutuvat etsimään uusia reittejä. Yksittäisten kiinteistöjen saavutettavuus autolla heikkenee, mutta kokonaisuutena järjestely selkeyttää ja sujuvoittaa autoliikennettä Hämeenpuistossa. Tiiliruukinkadulle ja Puutarhakadulle tulee

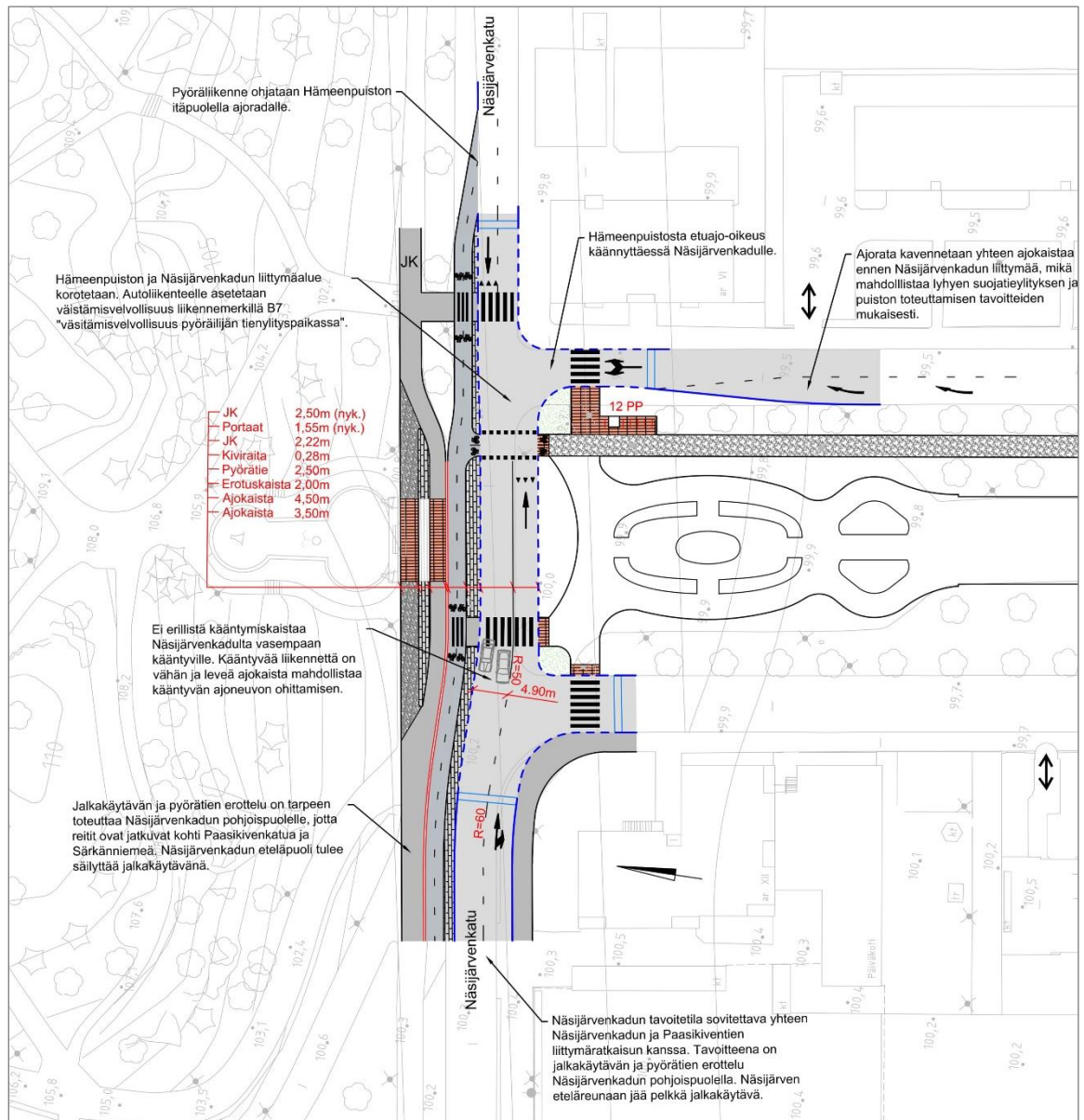

Kuva 14 Sitowise Oy. Ote liikennesuunnitelmasta Eteläpuiston liittymän liikennejärjestelyistä.

kaksi ajokaistaa, joista toinen vasemmalle kääntymistä varten. Pyhäjärvenkadulla vasemmalle kääntyvää liikennettä on liikennemallinnuksen perusteella vain vähän. Kadulle jää yksi 5,0 metriä leveä ajokaista. Leveä kaista mahdollistaa yksittäisen, kävelijää tai pyöräilijää väistävän, kääntyvän henkilöauton ohittamisen.

Satakunnankadulle toteutetaan erillinen kääntymiskaista idästä länteen. Kääntymiskaista lisää hieman Satakunnankadun ja Hämeenpuiston liittymän välityskykyä, kun kääntymistä odottava ajoneuvo ei estä Satakunnankatua länteen ajavaa liikennettä. Kääntymiskaista sujuvoittaa lisäksi Finlaysonin alueelta etelään suuntautuvaa liikennettä.

Näsijärvenkadulla autoliikenteen liikennejärjestelyt säilyvät pääasiassa nykytilaa vastaavina. Ajorata siirtyy puiston kohdalla hieman etelämmäksi Näsijärvenkadun pohjoispuolen jalankulun ja pyöräliikenteen erottelun vuoksi. Etuajo-oikeus säilyy Hämeenpuistosta Näsijärvenkadulle ajettaessa suhteessa Näsijärvenkatua liittymään saapuvaan liikenteeseen. Koko liittymäalue korotetaan ja Hämeenpuistosta Näsijärvenkadun pohjoispuolelle johtava pyörätie osoitetaan etuajo-oikeutetuksi autoliikenteeseen verrattuna, mikä lisää pyöräliikenteen turvallisuutta valo-ohjaamattomassa ylityskohdassa.

Kuva 15 Sitowise Oy. Ote liikennesuunnitelmasta Näsijärvenkadun liittymän liikennejärjestelystä.

Pyöräliikenne erotellaan jalankulusta Hämeenpuiston suunnassa toteuttamalla erillinen kaksisuuntainen pyörätie puiston itäisten puurivien väliin. Puiston poikkikatujen

kohdalla pyörätie jatkuu suorassa linjassa. Ainoastaan puiston eteläpäänteessä pyörätie tuodaan kaarreyhdistelmällä puiston keskiakselille jalankulkualueen viereen. Pyörätien leveys on yleensä 3,0 metriä. Hämeenkadun ja Kauppakadun välisen keskusaukion kohdalla pyörätie kulkee aukiosta erillään puiston itäreunassa. Aukion kohdalla pyörätien leveys on 2,5 metriä. Pyörätien pintamateriaalina linjaosuuksilla on kivituhka. Keskusaukion alueella sekä liittymien kielekkeissä pyöräilyväylä on luonnonkivetty. Ajoinajon ylitykset ovat pääosin asfalttipintaiset.

Kuva 16 Sitowise Oy. Kuvaote virtuaalimallista. Pyörätie sijoittuu puistopromenadin itäpuolella olevan puurivin väliin.

Hämeenpuiston suuntaisen pyörätien vaikutuksia autoliikenteelle selvitettiin vertailemalla liikenteen toimivuutta verkkoon ilman pyörätietä. Hämeenpuiston autoliikennemäärät ovat varsinkin iltopäivän huipputunnin aikana suuret ja liittymät kuormittuneita. Luonnosvaiheessa laaditun liikenne-ennusteen mukainen liikennemäärä ei mahdu toimivuustarkastelujen perusteella liikenneverkolle, jonka useat liittymävälit jonoutuvat täyteen. Huipputunnin simulointi ei anna luotettavaa kuvaa pyörätien vaikutuksista, koska koko liikenneverkko on hyvin kuormittunut.

Pyörätien vaikutuksen selvittämiseksi liikenneverkon toimivuustarkastelut tehtiin päiväliikenteen liikennemäärillä (noin 60 % iltahuipputunnin liikennemäärästä). Simulointien johtopäätös on, että keskimääräinen jonoutuminen on päiväliikenteessä maltillista, eikä pyörätie juurikaan vaikuta jonoutumiseen tai keskimääräisiin ajoneuvo-kohtaisiin viiveisiin tarkastelualueella. Hämeenpuiston poikkikatuja keskimääräiset jonopituudet eivät yletä Hämeenpuiston ajoradoille pyörätien toteuduttuakaan. Toimivuustarkastelujen liikennemäärillä Hämeenpuiston liikenne toimii muutoinkin kohtalaisen hyvin kaupunkiliikenteen reunaehdot huomioiden.

Pyörätie liittyy etelässä Tampereen valtatie pohjoispuolen pyörätiehen Nalkalankadun liittymässä ja Tampereen valtatie eteläpuolella kulkevaan pyöräilyn seudulliseen pääväylään puiston eteläpäänteen keskiakselilla. Hämeenpuiston pohjoispäässä

pyöräilyn reitti on osoitettu jatkumaan tavoitetilan mukaisena Näsijärvenkadun pohjoispuolella kohti Särkänniemeä ja liittymään Näsijärvenkadulle puiston itäreunassa.

Pyöräily erotellaan kävelystä myös puiston poikkikaduilla pyöräiliikenteen tavoitetilan väylähierarkian mukaisin ratkaisuin. Pyöräiliikenteen seudullinen pääreitti toteutetaan Hämeenpuiston poikki Puutarhakadun pohjoisreunalla kaksisuuntaisena pyörätienä ja alueellinen pääreitti Satamakadun kohdalla yksisuuntaisina pyöräkaistoina. Lisäksi Hämeenpuiston poikki kulkee useampia pyöräilyn aluereittejä. Poikkikaduilla erillisen pyörätien tai -kaistan leveys on vähintään 2 metriä, mikä mahdollistaa koneellisen kunnossapidon. Pienimmillä tonttikaduilla pyöräily voi tapahtua ajoradalla.

Kävely säilyy koko puiston matkalla keskikäytävällä erillään pyöräilystä. Eteläpääteessä, jossa pyörätie linjataan keskiakselille, kävelyn ja pyöräilyn erottelu hoidetaan matalalla tasoerolla. Aukioiden kohdalla pyörätien erottaa jalankulun alueesta kivi-raitia. Poikkikaduilla erottelu hoidetaan pääasiassa erotuskaistan avulla.

Hämeenpuiston poikkikadut ylittävät suojatiet pyritään säilyttämään puiston keskikäytävän linjassa aina, kun se on liikenteen sujuvuuden ja turvallisuuden kannalta mahdollista. Vilkkaimpien autoliikenteen reittien ylityskohdissa suojatie on sijoitettu pyörätien viereen keskilinjaa itäpuolelle. Näin järjestely selkiytyy autoilijan kannalta ja suojatien turvallisuus ja miellyttävyys paranevat, kun riski autojen jonoutumisesta suojatien päälle pienenee. Suojatie on esitetty toteutettavaksi sivussa puiston keskilinjalta Satamakadun ja Satakunnankadun kohdilla jo luonnosvaiheessa, ja ehdotusvaiheessa tähän ratkaisuun on päädytty myös Hallituskadun kohdalla.

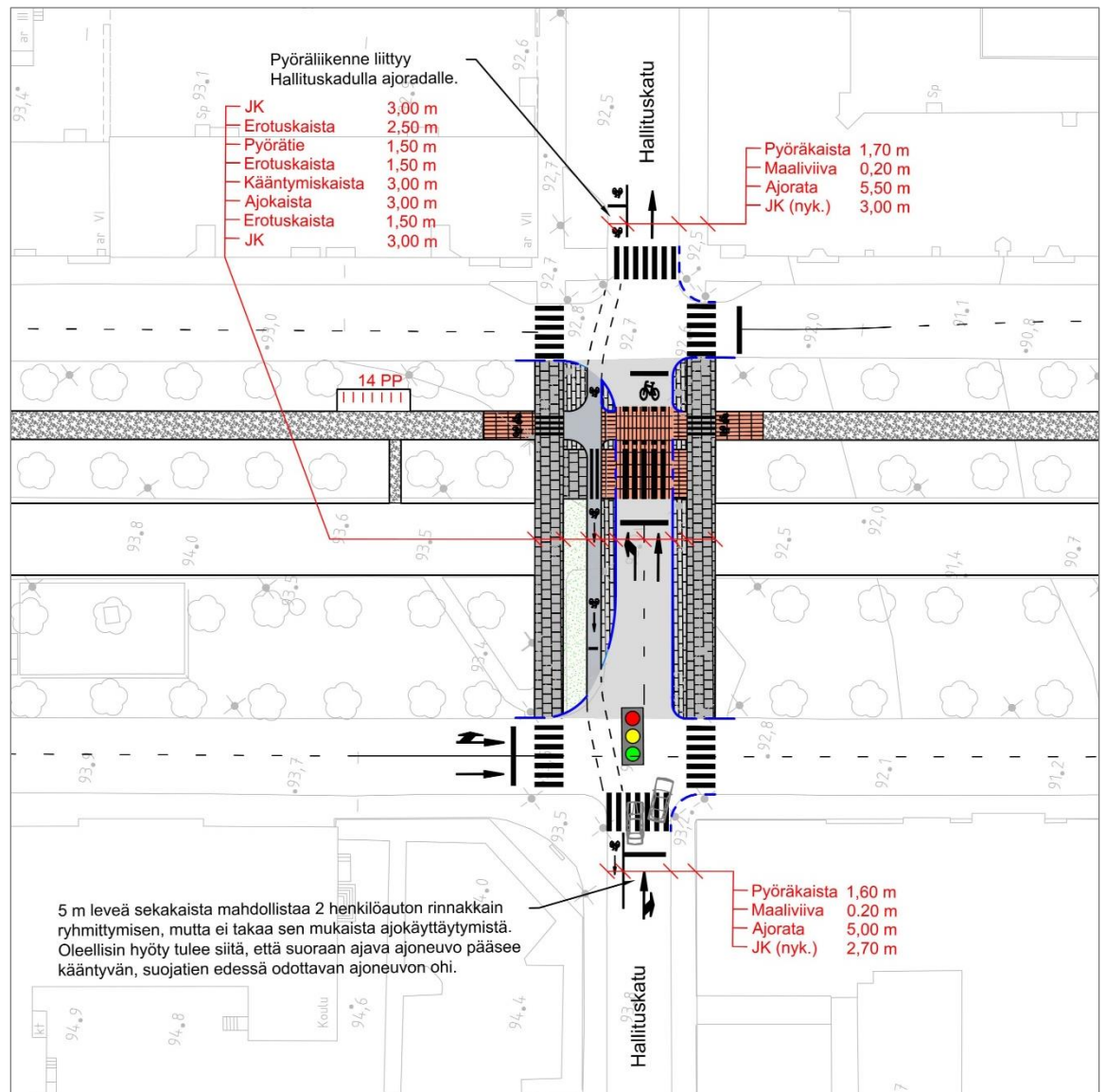
Keskikäytävän pintamateriaali on kivituhka. Aukioilla sekä liittymäalueilla ja katujen ylityskohdissa aivan puiston etelä- ja pohjoispääteitä lukuun ottamatta jalankulun alueet on esitetty luonnonkivettyinä. Vilkkaimmilla autoliikenteen kaduilla, joilla suojatie on siirretty pois keskiakselilta, pyritään suojatien ja pyörätien jatkeen materiaallivalinnoilla tukemaan vaikutelmaa puiston jatkuvuudesta. Jatkosuunnittelussa tarkennetaan, toteutetaanko vilkkaimpien katujen ylityskohdat kivettyinä vai korostetaanko niitä muulla tavoin. Vilkailla autoliikenteen väylillä kiveykset ovat ongelmallisia, ja niistä aiheutuu lisäksi toteutustavan mukaan jonkin verran melu- ja värinähaittoja ympäristöön. Myös kivettyjen alueiden suojateiden toteutustapa tarkentuu jatkosuunnittelun yhteydessä.

Suojatieturvallisuus paranee myös Hämeenpuiston eteläosassa, jossa Hämeenpuiston ajoratoja ylittävät liikennevalo-ohjaamattomat suojatiet joko poistetaan tai varustetaan liikennevalo-ohjauksella. Liikennevalo-ohjaamattomia suojateita jää ainoastaan Satakunnankadun pohjoispuoliselle Hämeenpuiston osalle, jossa autoliikenteen liikennemäärät ovat alhaisimmat. Myös suojateiden ja jalankulkualueiden esteettömyyttä parannetaan.

Koko Hämeenpuiston matkalle osoitetaan pyöräpysäköintiä mahdollistamaan puiston kohteiden saavuttaminen hyvin pyörällä. Pyöräpysäköintipaikat sijoitetaan pyörätien

varteen liittymäalueiden läheisyyteen. Pyöräpysäköinnistä on osoitettu jalankulkuyhteys keskikäytävälle. Oikomista pyritään estämään muun muassa istutuksin.

Kuva 17 Sitowise Oy. Ote liikennesuunnitelmasta Hallituskadun liittymäratkaisusta.

Pyöräpysäköinnin tarve ja kysyntä riippuu pitkälti palveluista, joita puistossa tulee olemaan. Suurin kysyntä ja tarve on todennäköisesti keskusaukion ympäristössä. Keskusaukion läheisyydessä on maisemallisten tavoitteiden vuoksi hyvin rajallisesti mahdollisuuksia sijoittaa pyöräpysäköintipaikkoja. Keskusaukion paikkamäärä on jouduttu luonnosvaiheessa esitetystä puolittamaan. Paikkoja keskusaukiolla on suunnitelmassa 34 kappaletta. Muualla pyöräpysäköinnin sijoittelua ja paikkamäärää rajoittaa puiston olemassa oleva puusto.

Pyöräpysäköintiä ei ole suunnitelmassa erikseen osoitettu kaupunkipyörille tai sähköpotkulaudoille, mutta niiden pysäköinti vie osan kapasiteetista. Nykytilanteessa Hämeenpuistossa on neljä kaupunkipyöräasemaa ja oletettavasti tarve tulevina vuosina on sama. Eteläisintä kaupunkipyöräasemaa on ehdotettu sijoitettavaksi Hämeenpuiston sijaan Eteläpuisto -kadun varteen seudullisen pyöräliikenteen pääreitien yhteyteen.

Kuva 18 Sitowise Oy. Kuvaote virtuaalimallista. Hämeenpuiston pääaukio pohjoispuolelta tarkasteltuna. Keskellä näkyy pääpromenadille esitetty jäätelökioski ja oikeaan reunaan Puistobistro. Pyöräpysäköinti jää katseilta piiloon leikatun pensasaidan taakse.

3.1.2 Maisema- ja kaupunkikuva

Promenadi eli keskikäytävä säilytetään paikallaan ja alkuperäisen levyisenä. Sen leveys on 13,0 metriä keskusakion pohjoispuolella ja 8,5 metriä eteläpuolella. Pyöräilyraitti on tavallisesti kolmen metrin levyinen, mutta pääaukion kohdalla sen leveys on vain 2,5 metriä. Puurivejä täydennetään yksittäisillä runkopuuistutuksilla aukko- paikoilla, pääaukiolla ja poikkikatuojen tienoilla.

Pohjoispäässä olevalle sora-aukiolle sommitellaan puiston kulttuurihistoriallisen hengen istutettu aukio. Sen keskellä on noin pensas- ja perennapenkkinen rajaama, huonomainen tila, jonka keskellä on yksi- tai monivuotinen koristeistutus. Koristeistutuksia on jäsennetty muotoon leikatuilla pensailla perennapenkkinen päissä. Koristeistutusten kaarteiden sisäpuolelle asennetaan sohvapenkit. Sommitelman eteläpuolelle muotoillaan symmetriset, nurmikon rajaamat perenna- tai kesäkukkaryhmät, joihin istutetaan myös kukkiva pikkupuupari. Aukiota kehystetään em. leikatulla pensasaidalla sekä kookkailla pensasryhmillä, jotka peittävät myös laitekaappeja. Pohjoiselta aukiolta kuljetaan Näsipuistoon Hämeenpuiston kulmista ja keskiakseliin on sommiteltu matala pensasaita ja kohoava maastonmuoto kulkuesteeksi ja sitä kehystävät pensasryhmät. Yhteyttä korostetaan matalilla, leikatuilla pensasaidoilla sekä kookkailla pensasryhmillä.

Kuva 19 Sitowise Oy. Kuvaote virtuaalimallista. Hämeenpuiston pohjoispää. Suojatiet Näsinpuistoon sijaitsevat Hämeenpuiston kulmissa, mutta näkymää hallitsee keskiakselin asettuva puistosommitelma.

Kuva 20 Sitowise Oy. Kuvaote virtuaalimallista. Puuvillatehtaankadun kohdalle on suunniteltu osittain kivetty puistokäytävä ja polkupyöräreitti poikittaiselle liikenteelle. Promenadille suunnitelluilla pyöreällä koristeparterrilla pyritään erottelemaan puiston poikki kulkevat jalankulkijat ja pyöräliikenne, kulmissa on tilaa sohvapenkeille ja yhdelle kesämyyntikärjelle. Pyöräpysäköinti on sijoitettu pyöräilyväylän varteen pensasryhmien taakse.

Minna Canthin veistoksen ympärille ennallistetaan pieni pensasaitojen sekä yksi- tai monivuotisten koristeistutusten reunustama, kivetty aukio 1950-luvun hengessä korostaen Hämeenpuiston historiallisesti kerroksellista tunnelmaa. Aukiolle asetetaan istuimet ja niitä kehystetään ruukuissa olevilla kausi-istutuksilla. Lisäksi aukion valaistus uusitaan.

Viihtyisyyttä ja esteettistä kokemusta parantamalla Minna Canthin veistoksen yhteydessä olevasta pikku aukiosta voi muodostua suosittu tapaamispaikka.

Kuvat 21 ja 22 Sitowise Oy. Kuvaotteet virtuaalimallista. Minna Canthin puistikko on jäsennelty 1950-luvun alusta peräisin olevan vanhan valokuvan avulla. Perennaryhmien ennallistaminen 1950-luvun asuun tukee Hämeenpuiston kerroksellisuutta.

Pääaukio päällystetään graniittikiveykselle selkeänä ja ehjänä kokonaisuutena Hämeenkadun eteläreunalta myyntipaviljonkien pohjoispuolelle. Myös pyöräpysäköinti ja osittain pyöräilyväylä päällystetään graniittikiveyksellä. Aukion pohjoisosaan varataan tilaa kiinteille myyntipaviljongeille. Itäpuoliselle paviljongille ei rajattavaa omaa tilaa, mutta pääpromenadille mahtuu joitakin pieniä pöytiä. Länsipuolisella paviljongilla on tila omalle anniskelualueelle. Pyöräpysäköinti sijoitetaan leikatun pensasaidan taakse pyöräilyväylän varteen. Uutinen -veistos on siirretty hieman pohjoisemmaksi, väljempään paikkaan, jossa se saa arvoisensa ympäristön eikä jää aukiotoimintojen jalkoihin.

Kauppakadun akseliin muotoillaan pyöreä aukio, jonka keskellä on pyöreä vesiallas, jonka keskellä, perennojen koristamalla saarella on pieni suihkulähde. Sommitelma on hyvin klassinen. Pyöreän aukion laidoilla on penkkejä ja sitä jäsennetään kuhunkin kulmaan istutetulla runkopuulla, joista kaksi on jo olemassa. Kauppakadun akseliin toteutetaan uusi, puiston historialliseen ilmeeseen paremmin sopiva kukka- ja vesiaihe. Tällöin nykyiselle graniittipallolle etsitään korvaava, tyyllisesti parempi paikka toisaalta Tampereella. Vaihtoehtoisesti pallo kunnostetaan nykyiselle paikalleen.

Kuva 23 Sitowise Oy. Kuvaote virtuaalimallista. Kauppakadun kohdalle muotoillaan suuri pyöreä aukio, jota jäsentää vesiaihe. Vaihtoehtona on toteuttaa aukiolle uusi, puiston tyyliin paremmin sopiva suihkulähde.

Vapaudenpatsas säilytetään nykyisellä paikallaan. Sitä ympäröivää koristeistutusta supistetaan ja se rajataan soikealla reunakivellä (<R13), jotta veistoksen molemmille puolille jää kulkutilaa, eikä se muodosta jalankulun pullonkaulaa. Vanhat istuinsyvennykset poistetaan niin ikään, sillä itäisen puurivin väliin rakennettavan pyöräilyväylän vuoksi tilaa on vähemmän käytettävissä. Vapaudenpatsaan promenadipätkälle asennetaan penkkejä, roska-astioita ja istutusruukkuja. Lisäksi promenadia jäsennetään kummallekin puolelle symmetrisesti istutettavalla perennapenkkillä.

Kuva 24 ja 25 Sitowise Oy. Kuvaotteet virtuaalimallista. Vapauden patsas säilytetään nykyisellä paikallaan. Puiston itäreunalle linjattavan pyöräilyväylän vuoksi Vapauden patsaan ympäristö joudutaan muotoilemaan ja tilaa hyödyntämään tehokkaammin. Alakuvassa Kauppakadun akseliin suunnitellaan pyöreä aukio ja sitä jäsentävä vesiallas suihkulähteineen.

Satamankadun kohdalla jalankulku ja pyöräily erotetaan viherkaistalla, jonka länsipäähän istutetaan myös puita. Ratkaisulla vahvistetaan Hämeenpuiston jatkuvuutta maisemakuvallisesti ja vähennetään poikittaisten ajoratojen visuaalista vaikutusta. Kulkua suojatielle ohjataan promenadin keskiakseliin istutetuilla perennapenkeillä, jotka rajataan kasvillisuuden suoja-aidalla ainakin toispuoleisesti. Kivettyihin jakajiin asetetaan istutusruukut.

Kuva 26 Sitowise Oy. Kuvaote virtuaalimallista. Satamankadun ylitys pohjoisesta tarkasteltuna.

Hämeenpuiston eteläpäähän sommitellaan näyttävä puu- ja pensassommitelma porttiaiheeksi puistoon. Eteläpuiston ajorata muutetaan viheralueeksi, mutta kadulta on kävely- ja pyöräily-yhteys Hämeenpuistoon. Tampereen valtatie pohjoispuolelle on jalankulku- ja pyöräily-yhteys Nalkalankadun risteyksestä.

Kuva 27 Sitowise Oy. Kuvaote virtuaalimallista. Hämeenpuiston eteläpäähän rakennetaan promenadin akselissa oleva suojatie Eteläpuistoon ja päätte se kehystetään kookkailla pensasryhmillä. Eteläpuiston ajorata muutetaan Hämeenpuiston sisällä viheralueeksi.

3.1.3 Kasvillisuus

Pääpuulajeista istutetaan useampia lajikkeita. Puurivejä täydennetään metsä- ja iso-lehti- ja kriminlehmuksella, puistolehmuksella sekä yksittäisillä hevoskastanjoilla ja rusotuomilla. Kukkivina pikkupuina käytetään marjaomenapuuta ja tuomea.

Kookkaat pensasryhmät istutetaan yleensä noin kolmesta eri pensas- tai suuresta perennalajista siten, että valittujen lajien koko, muoto, struktuuri ja kukinta vaihtelevat ja niitä suorastaan korostetaan muodostamalla kontrasteja. Lajivaihtoehtoja ovat esimerkiksi laikkukirjokanukka, kultasade, marjaomenapensas, jasmike, sorvarinpensas, keltaheisiangervo, nuokkusyreeni, pihasyreeni, villaheisi ja tarhakataja. Leikattuna pensasaitana käytetään tuhkapensasta, orapihlajaa tai hernenpensasta maalajista ja valaistuksesta riippuen. Perennavaihtoehtoja ovat töyhtöangervo ja röyhytatar. Kak-sirunkoinen pensasryhmä muodostetaan istuttamalla esimerkiksi kaksi yksirunkoista mustaseljaa samaan istutuskuoppaan. Pilarin muotoinen, noin viiden metrin korkuisena säilytettävä leikattu pikkupuu on paikoin osa pensassommitelmia. Siihen soveltuvia lajeja ovat esimerkiksi euroopanvalkopyökki ja veripyökki.

Puu- ja pensasryhmien alla ei käytetä kuorikatteita. Ne ovat vieras elementti historiallisessa puistossa, usein ne sisältävät rikkaruohojen siemeniä ja hapattavat kasvu-alustaa. Pensasryhmien alla käytetään vähemmän leikkaamista edellyttävää grass free lawn -tyyppistä nurmen korviketta (matalista lehtikasveista kylvettävä maata peittävä, monivuotinen kasvillisuus) tai tehdään (kevyesti) dynaaminen istutus matalista lehtikasveista. Perennaryhmien ja hätätilassa pensasryhmienkin katteena voidaan käyttää kaakaokuorikatetta. Se on jokseenkin näkymätön, mutta sitä on lisättävä vuosittain poutasäällä ja se on kasteltava sumuttamalla, jotta silppu liimautuu yhteen toimivaksi katteeksi.

Viheralueet ovat pääsääntöisesti nurmipintaisia.

3.1.4 Kulutuspinnat

Promenadi ja pyöräilyväylä päällystetään kivituhkalla. Läpäisevänä materiaalina se on puiden kasvuolosuhteiden säilyttämisen kannalta paras vaihtoehto.

Pääaukio ja Hämeenpuiston poikki kulkevien katujen jalkakäytävät, erotuskaistojen ja polkupyöräväylän odotustilat ja kielekkeet sekä tarjoilualueet päällystetään monivärisellä, sahatulla graniittikiveyksellä, jonka pinta on ristipäähakattu liukkauden torjumiseksi. Poikkikatujen ajoratoja reunustavat erotuskaistat päällystetään monivärisellä graniittikiveyksellä, jonka pinta on lohkottu. Suojatiet kivetään, mutta poikkikatujen ajoratat päällystetään muutoin asfaltilla.

Viheralueet suojataan tarvittaessa kulutukselta promenadin reunoille asennettavalla istutusten suoja-aidalla lähestyessä poikkikatuja. Suoja-aidoilla ohjataan myös kulkua suojateille.

3.1.5 Hulevedet

Olemassa oleva hulevesiverkko säilytetään jotakuinkin nykyisellään, mutta muutama kaivo siirretään hulevesien hallinnan kannalta mielekkäämpään paikkaan. Reunakiven yhteydessä hulevesikaivot varustetaan kitakaivon kannella.

Toteutussuunnittelu yhteydessä tarkastellaan mahdollisuuksien hulevesien tehokkaampaan hyödyntämiseen Hämeenpuiston viheralueella.

3.1.6 Valaistus- ja sähkö

Puiston valaistuksesta on laadittu valaistuksen yleissuunnitelma, missä pylväiden valaisinten tarkemmat mallit määritellään. Valaistus on korkealaatuista ja on historialliseen puistoon sopivaa. Puiston promenadi ja pyörävyylä valaistetaan omilla valaisimilla. Pyörävyylän valaistus pidetään pienipiirteisenä, jotta se ei nouse tarpeettomasti esiin, mutta tuo tarvittavan valaistuksen pyörävyylälle.

Kaikki puiston valaisimet uusitaan. Valaistuskalusteet valitaan puiston ilmeeseen sopiviksi. Niiden ja muun sähkötekniikan sijoitus puistoon yhteensovitetään puistosuunnittelun kanssa. Promenadin valaistuksen tulee täyttää valaistusluokka P3.

Promenadin ja sen poikittaisyhteyksien lisäksi uusitaan nykyisten veistosten valaistus. Veistosten valaistuksen tavoitteena on luoda luonnollinen, ylhäältä tai edestä hahmon kasvoihin suuntautuva pehmeä valo. Valon suuntauksessa ja optiikassa vältetään liian suuria kontrasteja ja varjojen syntyä.

Puistoon tulevan uuden julkisen taiteen valaistus suunnitellaan taideteosten suunnittelun yhteydessä. Uusi taide voi olla myös valotaidetta.

Puiston nykyiset maahan upotetut kohdevalaisimet veistosten ja puiden juurella poistetaan eikä niitä uusita vaikean huollettavuuden ja suunnattavuuden vuoksi.

Hämeenpuistossa on ollut kausivalaistusta. Sen tarpeet huomioidaan valaistuksen toteutussuunnittelussa. Puiston perusvalaistus, taideteosten valaistus, mahdollinen valotaide sekä pimeään ajan kausivalaistus suunnitellaan kokonaisuutena.

3.1.7 Julkinen taide

Puiston veistokset säilytetään ja niiden ympäristöä on muotoiltu uudelleen veistosten arvo huomioiden. Uutinen -veistos on suunniteltu siirrettäväksi vähän pohjoisemmaksi pois anniskelualueen naapurista.

Puistossa on tunnistettu tila julkisen taiteen uusille teoksille puistohistoriallisessa selvityksessä vuonna 2014. Uutta taidetta on selvityksessä ajateltu sijoitettavan erityisesti puiston eteläosaan Hämeenkadusta etelään. Perinteisemmälle veistokselle on sopiva paikka Puuvillatehtaankadun aukiolla.

Suunnitelmassa on esitetty useampi paikka taideteoksille sovittaen ne uuteen puistosommitelmaan. Puistossa taideteokset toimivat näkymän päätteinä lineaarisessa puistossa tai porttiaiheena. Suunnitelmassa on esitetty myös paikka vapaasti

sijoitettavalle, rakenteisiin integroidulle tai aineettomalle taideteokselle Hallituskadun ja Pyhäjärvenkadun väliselle puisto-osuudelle.

Lähtökohtana on, että puiston kaikki julkisen taiteen teokset valaistaan.

3.1.8 Toiminnot

Kioskille on varattu kiinteä paikka pääaukion itäisestä paviljongista. Muutamia, pieniä pöytiä voidaan asetella myös pääpromenadille.

Nykyinen puistoravintola tarjoilualueineen aukion koillispuolella korvataan pääaukion länsilaidalla olevalla paviljongilla kirjastoa vastapäätä. Sillä on oma anniskelualueensa.

Rillinki säilytetään nykyisellä paikallaan.

